

Hans Breitbarth

Kolegia adwokatów (zespoły adwokackie) - forma działalności adwokackiej odpowiednia w socjalizmie

---

Palestra 26/6-7(294-295), 125-130

1982

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

odznaczony Krzyżem „Virtuti Militari V kl”

Wpis na listę adwokatów z siedzibą w Warszawie uzyskał na podstawie uchwały Rady Adwokackiej w Warszawie w dniu 25.IV.1946 r.

Niesłusznie skreślony z listy adwokatów orzeczeniem komisji weryfikacyjnej z dnia 9.I.1952 r., został następnie zrehabilitowany na wniosek komisji rehabilitacyjnej i odzyskał wpis na listę adwokacką dn.8.II.1957 r. Był członkiem Zespołu Adwokackiego Nr 30 w Warszawie. W związku z pogarszającym się stanem zdrowia adw. W. Szczyń-

ski zaprzestał wykonywania zawodu adwokata i przeszedł na rentę w 1967 r.

Poważna choroba nabyta podczas obu wojen światowych odsunęła go od wykonywania zawodu i od czynnego udziału w życiu środowiska adwokackiego. W pamięci jednak tych adwokatów, z którymi dzielił trudy i zaszczyty pracy obrończej, pozostanie jako adwokat o dużej wiedzy prawniczej, znacznym doświadczeniu w prowadzeniu spraw karnych oraz jako człowiek o nieposzlakowanej czci i wyjątkowejowości charakteru.

Z.S.

ADWOKATURA ZA GRANICĄ

HANS BREITBARTH

Zastępca Ministra Sprawiedliwości NRD

KOLEGIA ADWOKATÓW (ZESPOŁY ADWOKACKIE) — FORMA DZIAŁALNOŚCI ADWOKACKIEJ ODPOWIEDNIA W SOCJALIZMIE

Poniżej zamieszczamy w tłumaczeniu na język polski treść artykułu ogłoszonego w czasopiśmie „Neue Justiz” nr 3 z 1981 r.

Ustawa z dnia 17 grudnia 1980 r. o zespołach adwokackich Niemieckiej Republiki Demokratycznej (Dz. U. NRD I 1981, Nr 1, str 1), która weszła w życie z dniem 1 marca 1981 r., zapoczątkowała nowy rozdział w rozwoju i działalności zespołów adwokackich. Jest ona wynikiem „ustalonej przez IX Zjazd Partii SED — Zjednoczonej Partii Socjalistycznej Niemiec — politycznej linii planowej rozbudowy naszego porządku prawnego, odpowiednio do stopnia dojrzałości socjalistycznego społeczeństwa i zapewnienia praworządności.”

Ustawa zawiera zasadnicze postanowienia o odpowiedzialności i zadaniach zespołów adwokackich i ich członków przy kształtowaniu rozwiniętego socjalistycznego społeczeństwa i umacniania trwałą przynależność zespołów, a tym samym adwokatów do naszego porządku prawnego. Tak jak działalność sądów, prokuratury i państwowych notariatów, obecnie również działalność członków zespołów adwokackich jest uregulowana ustawą. Świadczy to o tym, jak duże znaczenie przywiązuje państwo socjalistyczne do zespołów i działalności ich członków. Skonkretyzowanie ustawy nastąpiło we wzorcowym statucie zespołów adwokackich Niemieckiej Republiki Demokratycznej z 17 grudnia 1980 r. (Dz. U. NRD Nr 1, str. 4), który wszedł w życie 1 marca 1981 r.

Ustawa i statut wzorcowy są ze sobą ściśle powiązane. Wychodzą one z założenia, że przynależność do zespołu i współpraca w nim jest typową formą adwokackiej działalności zawodowej odpowiadającą naszym socjalistycznym stosunkom społecznym, która stwarza również najlepsze możliwości dla optymalnego spełnienia zadań. W nowej regulacji znajduje wyraz postępowe stadium rozwoju, jakie osiągnęły zespoły w ciągu 27 lat swojego istnienia, oraz to, że wzmocnione i sprawdzone zespoły adwokackie są ważną gwarancją dla urzeczywistnienia ustawowo zagwarantowanych praw i interesów obywateli, dla zapewnienia praworządności i dla funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Na podstawie zdobytych doświadczeń stawia ona nowe i wyższe wymagania zespołom i ich członkom.

Zadania zespołów

Zespoły stwarzają warunki ku temu, by członkowie wykonywali swoją działalność zgodnie z konstytucją, ustawami i innymi przepisami prawnymi, aby z poczuciem odpowiedzialności występowali o wykonanie i przestrzeganie socjalistycznego prawa oraz by nie zawiedli zaufania obywateli (§ 1 ust. 2 ustawy). W związku z tym mają one oddziaływać na to, żeby członkowie wykonywali przyjęte zlecenia sumiennie i z dobrą znajomością rzeczy oraz żeby przyczyniali się do urzeczywistnienia ustawowo gwarantowanych praw i interesów obywateli, a tym samym do umocnienia socjalistycznego ustawodawstwa i praworządności (§ 1 ust. 1 statutu wzorcowego).

Te zasadnicze wymagania były wskazówką do nadania kształtu nowym ustaleniom. Decydują one również o zakresie odpowiedzialności zespołów za materialne zabezpieczenie działalności swoich członków, o organizacji pracy i współpracy w zespole, o politycznych i fachowych kwalifikacjach członków (§ 1 ust. 4 ustawy). Odpowiedzialność zarządu ma tu decydujące znaczenie. Odpowiada temu obowiązek każdego członka do stałego uzupełniania wiedzy i kwalifikacji fachowych (§ 5 ust. 3 wzorcowego statutu).

Ustawa i wzorcowy statut potwierdzają, że w naszym socjalistycznym systemie prawnym sprawdzona demokratyczna zasada wolnego wyboru adwokata przez zleceniodawcę będzie obowiązywać również w przyszłości (§ 1 ust. 3 ustawy, § 15 ust. 1 wzorcowego statutu).

Zespoły mają ponadto zapewnić warunki do tego, by członkowie wykonywali działalność adwokacką z poczuciem własnej odpowiedzialności (§ 1 ust. 3 ustawy), co harmonizuje z obowiązkiem członków przy wykonywaniu zleceń (§ 15 ust. 2 statutu wzorcowego). To ustalenie wyraża zasadę, że adwokat powinien w czasie wykonywania zlecenia działać bez wskazówek. Oznacza to, że żaden organ zespołu nie może wkraczać w treść zlecenia i udzielać poleceń członkowi, w jaki sposób oraz jakimi środkami i metodami zlecenie to ma być w szczególności wykonane. Wskazówek tego rodzaju nie może udzielić również zleceniodawca. Adwokat działalność swoją powinien kształtować raczej samodzielnie w ramach udzielonego mu zlecenia, opierając się w tym względzie na przepisach konstytucji, ustaw i innych aktów prawnych, tak by zlecenie zostało w końcu wykonane jak najlepiej. Za to ponosi on osobiście odpowiedzialność.

Dla spełnienia swych zadań zespoły obowiązane są współpracować z organami, jak również z organizacjami społecznymi (§ 1 ust. 5 ustawy). Współpraca taka z organami sprawiedliwości rozwinęła się już dobrze. Ma to szczególne znaczenie w kontaktach zespołów z Ministerstwem Sprawiedliwości i sądami powiatowymi (*Bezirksgerichte*). Właśnie przy opracowywaniu nowych przepisów prawnych

sprawdziło się to ponownie. Projekty nowych przepisów były żywo dyskutowane w zespołach, zebrano w związku z tym liczne wskazówki i propozycje, które zostały uwzględnione przy kształtowaniu ustawy i wzorcowego statutu.

Różnorodne formy współpracy istnieją również między zespołami a sądami powiatowymi (*Bezirksgerichte*). W tej mierze prowadzą dyskusje prezydium sądów powiatowych i zarządy zespołów na temat wspólnych zadań i stanu ich realizacji. Dyrektorzy, przewodniczący senatu i inni sędziowie omawiają na zebraniach członków zespołów problemy z dziedziny orzecznictwa sądowego, ważne dla działalności adwokackiej. Sądy powiatowe i zespoły organizują wspólne szkolenia na takie tematy, które są potrzebne zarówno sędziom jak i adwokatom dla podniesienia kwalifikacji oraz do różnych innych celów. Taka współpraca powinna być rozwijana również między oddziałami zespołów i sądami niższej instancji (*Kreisgerichte*).

Nowością jest zobowiązanie zespołów do udzielania pomocy miejscowym przedstawicielstwom społeczeństwa i ich organom przy wypełnianiu przez nie zadań w zakresie utrzymania praworządności, porządku i bezpieczeństwa w terenie (§ 1 ust. 5 ustawy), a to przez przekazywanie im treści orzeczeń sądowych i doświadczeń z własnej pracy. Celem spełnienia tego obowiązku zarządy zespołów powinny zasięgać rady i pomocy doświadczonych już w tej dziedzinie sądów powiatowych (*Bezirksgerichte*). Często celową rzeczą będzie przedstawienie przedstawicielstwom wspólnego zawiadomienia o orzeczeniach i doświadczeniach z działalności sądów i zespołów.

Zadania i działalność członków zespołów

Przepis § 2 ust. 1 ustawy charakteryzuje działalność członków zespołów jako przyczynek do dalszego wzmocnienia socjalistycznego ustawodawstwa, do realizowania orzecznictwa sądowego oraz umocnienia i dalszego rozwoju socjalistycznego poczucia prawnego obywateli. Członkowie są obowiązani wyjaśniać obywatelom ich prawa i obowiązki, pomóc im przy załatwianiu ich spraw prawnych, wpływać na świadome przestrzeganie i realizowanie prawa, przeciwdziałać okolicznościom sprzyjającym naruszeniu prawa, jak również popierać rozwój socjalistycznych stosunków we współżyciu obywateli (§ 2 ust. 3 ustawy, § 5 ust. 2 statutu wzorcowego). Zakres działalności członków jest ustalony dokładnie w § 3 ust. 1 ustawy. Mają oni spełniać następujące zadania:

- prawne doradztwo obywateli i innych zleceniodawców we wszystkich sprawach prawnych,
- obrona obwinionych i oskarżonych w postępowaniu karnym,
- zastępowanie obywateli i innych zleceniodawców przed sądem w sprawach cywilnych, rodzinnych i prawa pracy, a także w innych sprawach prawnych,
- zastępowanie obywateli i innych zleceniodawców w postępowaniu przed państwowymi notariatami,
- zastępowanie pozasądowe obywateli i innych zleceniodawców w sprawach prawnych o tyle, o ile nie sprzeciwiają się temu przepisy prawne,
- udzielanie obywatelom bezpłatnych ustnych informacji prawnych.

Z powyższego wynika, że obywatele mogą również w sprawach administracyjnych korzystać z usług członków zespołów i zlecać im zastępowanie siebie. W wypadku takim adwokat nie ma jednak żadnych dalej idących uprawnień niż zastępowany przez niego obywatel i zastępowstwo nie zmienia niczego w tym, że właściwy organ państwowy może zawsze wejść bezpośrednio w kontakt z obywatelem i wezwać go do złożenia wyjaśnień.

Zgodnie z § 3 ust. 2 ustawy działalność członków zespołów na rzecz obywateli jest ich działalnością zasadniczą. Z tego powodu ustawa ustala, że umowy o stałej opiece prawnej i zastępstwie państwowych organów, placówek organizacji społecznych i socjalistycznych, spółdzielni — bez wyjątku — mogą być zawierane jedynie wtedy, gdy opieka prawna tych zakładów i instytucji nie jest sprawowana przez doradców prawnych, oraz tylko wtedy, gdy zastępstwo obywateli przez adwokatów na tym nie ucierpi. Tak jak przed wszystkimi sądami państwowymi, członkowie zespołów mogą występować również — zgodnie z istniejącymi przepisami prawnymi — przed państwowymi sądami arbitrażowymi (*Staatliche Vertragsgerichte*). Wynika stąd, że tak jak dotychczas mogą oni występować przed wszystkimi sądami państwowymi. Nie ma pod tym względem żadnych terytorialnych czy jakichś innych ograniczeń (§ 4 ustawy). W tym też leży dalsza gwarancja zasady, że każdy obywatel może bez ograniczeń wybierać adwokata, do którego ma zaufanie.

Obok zasady wolnego wyboru adwokata, obowiązek członków zespołu do zachowania tajemnicy stanowi ważną podstawę zaufania niezbędnie potrzebnego między zleceniodawcą a adwokatem. Przepis ustawy formułuje to jako obowiązek zachowania tajemnicy o tym wszystkim, co adwokatowi stało się znane przy wykonywaniu swych czynności.

Statut wzorcowy odpowiada zasadzie wolnego wyboru adwokata na podstawie przepisów umowy zlecenia i zawiera postanowienia regulujące zawarcie tej umowy i jej wykonanie (§§ od 14 do 20 statutu wzorcowego). Za roszczenia odszkodowawcze, jakie są następstwem naruszenia adwokackich obowiązków przy wykonywaniu zleceń, odpowiada wobec zleceniodawcy — w myśl § 20 statutu wzorcowego — zespół na podstawie przepisów prawa cywilnego. W razie zawinionego spowodowania szkody przysługuje zespołowi prawo regresu w stosunku do członka, który szkodę spowodował, ale w wypadku zaniedbania — jedynie do wysokości przeciętnego miesięcznego dochodu brutto w ostatnim roku.

Stosownie do § 19 ust. 2 statutu wzorcowego zespołowi przysługują roszczenia z tytułu działalności członków; przychody są jego własnością. Tak jak dotychczas, są one — po potrąceniu pewnej części na koszty i sum odprowadzonych na fundusz finansowy usług — odpowiednio rozdzielane między członków (§ 21 statutu wzorcowego).

Duże znaczenie dla rozwoju zespołu oraz dla dalszego umocnienia powiązania członków z zespołem ma aktywne wciągnięcie wszystkich członków do wspólnego rowiązywania istniejących zadań. Uwzględnia to § 6 ustawy, który reguluje prawa i obowiązki członków w odniesieniu do demokratycznego współdecydowania i współstanowienia. Ścisłe przestrzeganie tych praw i obowiązków tworzy nowe możliwości rozwoju zespołów i ich oddziałów.

Przyjęcie do zespołu, ustanie członkostwa, dyscyplinarna odpowiedzialność członków

Z przyjęciem do zespołu łączy się jednocześnie dopuszczenie do wykonywania praktyki adwokackiej (§ 10 ustawy). W tym demokratycznym sformułowaniu decyzji o wyłonieniu praktyki adwokackiej wyraża się to wielkie zaufanie, jakie żywi socjalistyczne społeczeństwo w stosunku do zespołów.

Przepisy o przyjęciu na członka (§ 6 ust. 1 ustawy) i o okresie asystenckim (§ 12 statutu wzorcowego) oraz złożenie zobowiązania przez nowo przyjętego członka do dalszej działalności jako adwokata i członka zespołu (§ 7 ust. 2 ustawy) są bardzo zbliżone do odpowiednich postanowień dla sędziów.

Członkiem zespołu może być jedynie osoba, która działa jako adwokat i jest w stanie działalność tę wykonywać. Zasada ta wyrażona jest w przepisach stanowiących o „ustaniu członkostwa” jednocześnie z zakończeniem działalności adwokackiej (§ 13 ust. 3 statutu wzorcowego). Członkowi przysługuje prawo złożenia oświadczenia, że kończy on swoją działalność adwokacką. Również zarząd może zdecydować o zakończeniu działalności adwokackiej członka, jeżeli z powodu podanego wieku, choroby lub inwalidztwa nie może on spełniać swoich zadań.

Osoba, która zakończyła działalność adwokacką, nie jest wprawdzie członkiem zespołu, lecz może nadal brać udział w jego społecznym życiu.

Orzekanie o dyscyplinarnej odpowiedzialności członków należy wyłącznie do zespołów. Podstawy tej odpowiedzialności i środki dyscyplinarne reguluje § 22 statutu wzorcowego. Wiążąca się z tym zagadnieniem procedura zostanie unormowana przez Ministra Sprawiedliwości w przepisach o postępowaniu dyscyplinarnym dotyczącym członków zespołów adwokackich.

Organizacja, struktura, kierownictwo

Postanowienia dotyczące organizacji i struktury zespołów (podział na oddziały, wybory, obowiązek sprawozdawczości, zadania, sposób funkcjonowania, moc wiążąca decyzji organów — §§ od 8 do 11 ustawy oraz §§ od 7 do 10 i § 24 statutu wzorcowego) zapewniają zespołowi jak najlepsze możliwości spełniania przezeń jego zadań oraz niezależność i demokratyczną, własną odpowiedzialność. Są one jednocześnie tak ukierunkowane, aby urzeczywistnić wewnątrzzespołową demokrację na wysokim poziomie i osiągnąć optymalną działalność organów zespołów. Duże znaczenie ma przy tym fakt, że zostały dokładnie ustalone i ograniczone kompetencje i uprawnienia organów, jak również że zadania zostały podane w sposób zróżnicowany; tym samym wykazano jednocześnie orientację dla skutecznej działalności. Dotychczasowe doświadczenia zespołów były w tej mierze cenną podstawą.

Celem przepisu o Radzie Przewodniczących Zespołów (§ 12 ustawy) jest stworzenie zespołom — przy pełnym poszanowaniu ich samodzielności i własnej odpowiedzialności — jak najlepszych możliwości wspólnego kształtowania jednolitego rozwoju. Jednocześnie Minister Sprawiedliwości kierując zespołami, powinien mieć możliwość oparcia się na poglądach i żądaniach przez nie reprezentowanych. Z tego względu wymieniona Rada nie powinna być organem nadrzędnym, wyposażonym w uprawnienia kierownicze, lecz gremiumm doradczym, które ma wykorzystywać wyniki działalności zespołów i uogólniać najlepsze doświadczenia. Rada powinna mieć prawo zaproponowania Ministrowi Sprawiedliwości wydania zarządzeń potrzebnych do jednolitego rozwoju zespołów i wydawać za jego zgodą zalecenia dla działalności zespołów.

Podobnie jak przepisy o Radzie Przewodniczących, tak samo postanowienia o „kierowaniu i nadzorze przez Ministra Sprawiedliwości” (§§ 13, 14 ustawy) uwzględniają wysoki poziom ścisłej i pełnej zaufania współpracy, jaki ukształtował się w stosunkach między Ministrem Sprawiedliwości a zespołami. Również przy formowaniu tych postanowień uznano i wzmocniono własną odpowiedzialność zespołów i uwzględniono zróżnicowane formy i metody, jakie dotychczas okazały się korzystne we wspólnym działaniu.

Wielka odpowiedzialność za urzeczywistnienie nowych postanowień ciąży na organach zespołów, szczególnie na zarządach. Ich działalność usługowa musi być dlatego w ten sposób ukierunkowana, by wszyscy członkowie i współpracownicy

zespołów zapoznali się z nowymi podstawami prawnymi i byli w stanie sprostać nowym, wyższym wymaganiom. Chodzi przy tym o to, by podnieść jakość i społeczne oddziaływanie działalności adwokackiej i by również w ten szczególny sposób zatroszczyć się o jeszcze skuteczniejsze realizowanie socjalistycznego prawa, tak jak to odpowiada jego stale rosnącemu znaczeniu.

Tłumaczył
adw. dr Z. Womaczka

KOMUNIKAT

Ośrodek Badawczy Adwokatury przy Naczelnej Radzie Adwokackiej i Rada Adwokacka w Warszawie organizują w Warszawie w dniach 26—28 listopada 1982 r.

SESJĘ NAUKOWĄ NT. „ADWOKATURA POLSKA W LATACH 1939—1945”

Prezydent m.st. Warszawy decyzją z dnia 17 maja 1982 r. zezwolił na zwołanie i zorganizowanie sesji

Cel sesji: pogłębienie i rozszerzenie wiedzy o dziejach adwokatury polskiej w okresie drugiej wojny światowej, a w szczególności o udziale adwokatów polskich w walkach narodu polskiego o niepodległość oraz o ich postawie moralnej i politycznej w tym okresie.

Program sesji:

I. Adwokatura jako grupa zawodowa w okresie okupacji hitlerowskiej: 1. Nadzór niemiecki nad adwokatami polskimi. 2. Konspiracyjna organizacja i działalność adwokatury polskiej: a) Naczelna Rada Adwokacka, b) terenowe Rady Adwokackie, c) wydawnictwa.

II. Udział adwokatów w walkach zbrojnych: 1. Wojna 1939 r., 2. Obozy jenieckie, 3. Podziemne walki zbrojne, 4. Powstanie warszawskie, 5. Polskie formacje wojskowe na wschodzie i zachodzie.

III. Udział adwokatów w podziemnej administracji cywilnej w kraju i w reprezentacji Państwa Polskiego na wschodzie i zachodzie: 1. Podziemna administracja cywilna w kraju, 2. Konspiracyjne sądownictwo, 3. Działalność społeczna (Patronat, RGO, PCK i inne) 4. Reprezentacja Państwa Polskiego za granicą: a) na wschodzie, b) na zachodzie, 5. Inne formy działalności niepodległościowej (np. działalność polityczna, udział adwokatów w konspiracyjnym szkolnictwie i konspiracyjnej prasie).

IV. Martyrologia adwokatury: 1. Aresztowania, 2. Egzekucje, 3. Obozy zagłady, 4. Ogólne straty adwokatury